

Verbraucherzentrale Südtirol
Centro Tutela Consumatori Utenti

Die Stimme der VerbraucherInnen
La voce dei consumatori

VZS-name

VZS-str

VZS-plz

VZS-tel

info@verbraucherzentrale.it

Telegram cunsumadëures jenà - forà 2016

Newsletter

Wenn Sie im KonsumentInnenschutz auf dem Laufenden sein wollen, abonnieren Sie kostenlos das Verbrauchertelegramm als Newsletter.

Digitalisaziun di dac di paziënc: la ZC damana indô da gní trata ite tles dezijiuns Le consëns informé sön le tratamënt di dac sensibli di paziënc mëss gní garantí ince en conscideraziun dl Regolamënt europeich sön la proteziun di dac personai nü

Aladô de ci che é gnü detlaré dai responsabli orarál ester ciamó dui agn tl Südtirol por mëte tla rëi i systems d'informaziuns sanitar. Le sistem nü sará porchël tla rëi do la jüda en forza dl Regolamënt europeich sön la proteziun di dac personai nü. Le sistem nü, che é tl laur da gní lauré fora, messess porchël respeté ince i prinziips scric tl regolamënt nominé dessura. Ajache al é ciamó tröc dübi sön les modalités de tratamënt di dac personai tl ciamp sanitar, vál debojëgn che al vëgnes atira tut en conscidraziun i interes di consumadus tres süa rapresentanza.

Por podëi avëi n sistem sanitar davëi efiziënt, él da s'audé che an pois conzede a vigni dotur da podëi ti rové pormez ai dac, a düc i dac, de sü paziënc che é gnüs registrá tl sistem, zënza che i papiers clinics sön papier vëgnes ortiá ia y ca a paiamënt y a na moda incompra. L'azes ai dac conzedess ince da ne fá nia dui iadi i medemi ejams y da mëte a desposiziun i dac por les emergënzes, i papiers clinics, i resultat di ejams fac y les diagnoses, sciöche ince da documenté la soministraziun dles medejines, fajon a na moda da tigní fora incoerënzes ince da scrí tratamënc.

Mo te döt chësc mëssel ti gní dé la medema importanza al "consëns informé" di paziënc. La ZC arata porchël che al vais debojëgn da tó pert al prozes d'elaboraziun dles modalidades sön la racoiüda di dac di

paziënc deboriada cun d'atri rapresentanc di interesc, por podèi bele da atira inant ciapé sö i tröc aspec critics ciamó presënc y podèi, de consequenza, elaboré les sconanzas plü adatades.

Alarm dla ZC: i paiamënc zënza contanc fej diventé i consumadus “de spidl”

La ZC iudichëia a na manira dër critica la novité portada ite dala Lege de stabilité dl 2016 che ti scrí dant ales impreses che ares mëss azeté paiamënc cun chertes de debit y de credit ince por de pices somes. Por che che ne se tëgn nia sarál preodü sanzions. Al é prigo che döt chësc rapresentëies “le scomenciamënt dla fin di contanc”, insciö comentëia le Diretur dla ZC, Walther Andreaus. I contanc é por cer versc ince na moda por sconé la privacy: paiamënc virtuai, chël ó dí zënza contanc, lascia fostüs informatics, che vëgn sfrutá tres deplü a livel comercial, ince por fá i “profii” di consumadus. Les usanzas de vita da vigni de registrades insciö y analisades fej a na moda che an sais döt di consumadus. Implü messess i consumadus “paié le cunt” dl'operaziun – o les comisciuns aplicades dales banche ai paiamënc cun cherta – tres cosc sigü majeri.

A pert chësc, scona i contanc ince dal “interes negatíf”. Bele da n pez baia i economisc de co che an podess baié sö da consumé i consumadus che sparagna plü ion. Zënza contanc podess les banche zentralis, i istituc bancars y la politica eserzité n'influënza nia da püch sön ci che i un sparagné y porchël ince sön nosta vita da vigni de. Y chësc, ince sce la Costituziun taliana scona a na moda dër tlera le sparagn dles families!

Le paiamënt zënza contanc, che vëgn fat cun formes dër asveltes, y la desponibilité da avèi tresfora n meso de paiamënt podess porté ince tröpes porsones a cumpré a na moda falada o adoré massa gonot les chertes de paiamënt, y condüje porchël ince a formes de suraindebitamënt.

Garanzia di produc: tosc de mius regoles por che che cumpra online

La Comisciun Europeica ó uniformé y mioré a livel europeich les normes sön la garanzia legala. La ZC vëiga de bun edl la novité, mo é critica devers dl'intenziun da stabilí normes de garanzia desvalies danter canai de cumpra online y canai tradizionalis.

Cina aldedaincö vevel te dōta l'UE n tēmp de garanzia legal de altamo dui agn, che prevëiga la “inverjiun dla groaria dla proa” do 6 mëisc. Ti pröms 6 mëisc dala cumpra de n bëgn mëss le venditur desmostré che la marcianzia n'â nia defec bele canche ara ê gnüda venüda. La Comisciun Europeica á dé jö sëgn na proposta aladô de chëra che l'inverjiun dla groaria dla proa vëgn a se le dé impormó do dui agn por les venüdes a destanza – chësc reverda dantadöt les venüdes online.

La proposta dla Comisciun miorëia sigü i dërc di consumadus talians, mo comporta ince n frazionamënt dl dërt de garanzia aladô dl canal de venüda. Aladô dla ZC él damí sce al é normes

uniformes a nivel europeich, varèntes por vigni canal de venüda.

La trapolada di gasc de descíaria de Volkswagen: patrums de seria B? “No a na desfarènzia de tratamènt”

Por n stlafun de patrums de veicui Volkswagen tl Südtirol y por 650.000 patrums te dōta la Talia laora la Volkswagen a n plann d'adatamènt dl software manipulé. I cliènc dla Volkswagen interessá dal proiet messess gní informá diretamènter por posta dala impresa d'auti. Ti USA á indere la Volkswagen lascé alsavèi che ara ti dará a düc sü cliènc danejá n'indenisaziun de 1.000 dolars. Chèsc desmostra che ti USA, olache i controis de setur sòn l'industria d'auti funzionèia, ti vègnel pité ai utènc trapolá ince indenisaziuns.

La Zentrala di Consumadus, sciöche ince d'atres associazions europeiches di consumadus, arata che “nüscliènc Volkswagen” ne dess nia ciagé n tratamènt d'indenisaziun desvalí o plü bas y che porchèl messess la Volkswagen stlarí sciöche ara ó ademplí les ghiranzes di consumadus talians y europeics. Na pert dl problem é gaujé dal'aziun protezionista dles autorités de control y de n valgönes perts politiches che stlúj i edli dan i controis nia adatá dl setur dl'industria di auti. Al é insciö che la politica devènta un di problems che tègn sò le bun funzionamènt dl setur di auti. Döt chèsc á porté a na gran trapolada a dann de tröc consumadus.

É la frutosa la sort de zücher “plü sana”?

L'ordöra y n valgönes sorts de verzöra é bones duces por mirit dla frutosa. Tröc de nos assozièia la frutosa a “sanité y natural”. Tla produziun alimentara vègn la frutosa o le sirup de frutosa sovènz adorá impede le zücher industrial. La frutosa é da ciagé por ejèmpl tles boandes analcoliches o tles boandes “wellness”, tles baretes fitness o ti produc da lat. Tröpes porsones ne sá indere nia, ince sce ares mèt averda ala sanité, che sce an consüma tröpa frutosa pól gní a se le dé disturbs al metabolism di grasc, resistènzes al'insulina y n aumènt de pèis. Bele 35 grams de frutosa a past vègn conscidrá na cuantité “critica”.

A n valgönes boandes ti vègnel ajunté cina a 40 grams de frutosa al liter. Bele n iogurt “cun püc zücri” pó nen contigní 15 grams. Les indicaziuns sòn les confeziuns sciöche “manco duc”, “cun manco zucher” o “cun zucher d'öa” é indicadus indirec de n gran contignü de frutosa.

Co fejon pa da reconèsce i alimènc zènza öre de palma?

Da dezember dl 2014 müssel gní dé dant la provegnenza di grasc y di öri vegetai di produc. Tla lista di ingredienc ciafunse por ejèmpl öre de palma, öre d'orí o öre de coco. I consumadus pó porchël s'informé sön la sort de öre adoré tla spëisa.

L'öre de palma é tl zënter de critiches che vëgn tres majeres. A livel internazional á la gran domanda de chësc öre, che costa püch y é dër versatil, porté pro al desboscamënt de tres de majeri raiuns de bosc tropical. I esperc se tèm da de gran consequènzes por l'ambiënt y por le clima, la biodiversité y les popolaziuns indigenes.

N valgügn produturs tol öre de palma zertifiché. La zertificaziun dl RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) fissëia i standarg minimai por fá a na moda che la coltivaziun de palmes da öre sides plü sostenibla.

Ciodí fej pa la faziun "yo-yo" a na moda che tó jö chili ne sides nia n suzes?

I aratur da ester propi sfortuná: pornanche i un stlüt jö cun suzes la fasa finala de na dieta radicala, pël che i chili fejes aposta da se mëte indô sön la punza o sön i üfs. Chësc vëgn dala faziun yo-yo: tó indô sö te püch tëm, do avëi tut jö cun gran fadia. Le fenomen é conesciü, mo sovènz ne conesciunse nia i prighi che é doia.

Chësta faziun yo-yo (o tó jö y sö chili) se manifestëia canche i fajun dietes da fan o balanzades damat. Te chësc caje respogn nosc organism cun na cuntra-ataca: sce an consüma cotan manco calories, mët a jí l'organism na sort de smendradú d'energia. Chësc ó dí che duc i prozesc metabolics vëgn fac cun na sort de "sparagn energetich": i plomac de gras vá zoruch plü plan y le consum de energia canche an palsa vá jö al minim.

Chësc consum energetich bas romagn ince do avëi stlüt jö la dieta y por chësta rajun tolon indô sö dër debota do la dieta, ince cun n'alimentaziun normala. Chësc é le mecanisim responsabl dla faziun yo-yo, che porta pro alalungia a n aumënt de pëis costant.

Por evité chësta frustraaziun sides mentala che fisica, mësson ti avëi crëta a programs por tó jö pëis graduai, che prevëiga sides n mudamënt dles usanzas alimentares, che l'eserzize fisich costant, portan a tó jö ca. 1 o 2 kg al mëis.

Obligaziuns subordinades & co: saste ci che te as tles mans?

TI tëm dl "bail-in" vól debojëgn de na majera consapevolëza

La ZC pita le control dla documentaziun bancara

Les **aziuns bancares**, dantadöt de banches nia cuotades, n'é nia produc finanziares che vá bun por vignun. So degré de risch é sambëgn "alt" y porchël él damí che che che n'ó NIA riscé so capital schives chësc afar. Implü él titui "nia licuig", chël ó dí che al é dër ri, o feter nia poscibl, da i vëne, dantadöt

canche ara ne ti vá nia bun ala banca.

Ince les **obligaziuns subordinades** incorporëia n gran prigo tl caje de na instabilité bancara. Plü dalunc che süa scadënza é (sovënz baion de titui che á na dorada ince de 5/6 agn o deplü), maiú sará le prigo da perde so capital tl caje de n peioramënt dla solidité finanziara dla banca che les á dades ca. Sce al vëgn spo a se le dé la prozedöra de bail-in, é do les aziuns, les obligaziuns subordinades chères che "vëgn tutes ca" y spo ... bona nôt. Vá ma spo a recuperé i scioldi dan signoria...

Por che che les á bele cumprades dan n valgügn agn o mëisc, é sëgn la sora cossa che an pó fá chëra da ti fá fá a val' espert independënt n control dla documentaziun sotescrita tla banca por valuté ince ci che é diventé plü prigorus cun les regoles dl bail-in.